

**MEER MOGELIJKHEDEN TOT BEVRIJDEND
BETALEN ZONDER CASH**
WP 2022-13

Evariest Callens, Reinhard Steennot en Niels Rogge

Financial Law Institute
Working Paper Series

WP 2022-13

Dr. Evarest Callens, Prof. Dr. Reinhard Steennot en Drs. Niels Rogge

Meer mogelijkheden tot bevrijdend betalen zonder cash

Abstract

De wet van 17 maart 2022 houdende diverse fiscale bepalingen en fraudebestrijding creëert voor ondernemingen de verplichting om, wanneer de betaling in euro in gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de consument en de onderneming plaatsvindt, aan de consument een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen. Op die manier speelt de wetgever in op een evolutie waarin steeds minder cash wordt gebruikt en consumenten steeds vaker een beroep willen doen op elektronische betaalmiddelen om zich van hun schuld te kwijten. In deze bijdrage gaan we na wanneer precies een schuldenaar zijn schuldeiser kan dwingen om een ander betaalmiddel dan cash te aanvaarden. De nieuwe regelgeving komt aan bod na een overzicht van de klassieke principes (en uitzonderingen daarop).

The authors welcome your comments at Evarest.Callens@UGent.be,
Reinhard.Steennot@UGent.be en Niels.Rogge@UGent.be

The final version of this paper will be published in *Droit bancaire et financier - Bank- en Financieel Recht*

The entire working paper series can be consulted at www.fli.ugent.be

Meer mogelijkheden tot bevrijdend betalen zonder cash

Dr. Evarest Callens, Prof. Dr. Reinhard Steennot en Drs. Niels Rogge

(Instituut Financieel Recht, UGent)

De wet van 17 maart 2022 houdende diverse fiscale bepalingen en fraudebestrijding creëert voor ondernemingen de verplichting om, wanneer de betaling in euro in gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de consument en de onderneming plaatsvindt, aan de consument een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen. Op die manier speelt de wetgever in op een evolutie waarin steeds minder cash wordt gebruikt en consumenten steeds vaker een beroep willen doen op elektronische betaalmiddelen om zich van hun schuld te kwijten. In deze bijdrage gaan we na wanneer precies een schuldenaar zijn schuldeiser kan dwingen om een ander betaalmiddel dan cash te aanvaarden. De nieuwe regelgeving komt aan bod na een overzicht van de klassieke principes (en uitzonderingen daarop).

Inleiding

1. Het aantal cash betalingen is reeds enkele decennia in dalende lijn. Corona en de ontwikkeling van nieuwe betaalinstrumenten hebben er de laatste jaren voor gezorgd dat deze tendens verder werd versneld. Steeds vaker rijst dan ook de vraag of de schuldenaar zijn schuldeiser door middel van een girale of elektronische betaling bevrijdend kan betalen¹. In deze bijdrage worden eerst de traditionele principes en de bekende uitzonderingen daarop herhaald, om vervolgens te focussen op de nieuwe in Boek VI van het Wetboek van Economisch Recht ingevoerde verplichting voor ondernemingen om in bepaalde gevallen aan consumenten een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen.

Afdeling 1. Traditionele principes en regels

§ 1 Uitgangspunt: bevrijdende betaling kan in principe enkel door middel van wettig betaalmiddel

2. Zoals elders in de eurozone, zijn eurobankbiljetten en -muntstukken in België de enige bankbiljetten en muntstukken die de hoedanigheid hebben van wettig betaalmiddel ('legal tender').² Strikt genomen lijkt dit op Europese leest geschoeide principe niet te beletten dat de

---

¹ De vraag in welke mate een schuldeiser de mogelijkheid heeft om zijn schuldenaar de mogelijkheid te ontnemen om cash te betalen, komt in deze bijdrage niet aan bod. We verwijzen hier in het bijzonder naar de aanbeveling van de Commissie van 22 maart 2010 betreffende de draagwijdte en de gevolgen van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel van eurobankbiljetten en -munten, *Pb.L.* 2010, 83/70.

² Art. 128 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU); art. 16 Protocol betreffende de statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank, *Pb.C.* 191, 29 juli 1992, 72; arts. 10 en 11 Verordening (EG) Nr. 974/98 van de Raad van 3 mei 1998 over de invoering van de euro, *Pb.L.* 139, 11 mei 1998, 1. Voor wat betreft België (en bij uitbreiding de eurozone) zou men eurobankbiljetten en -muntstukken kunnen aanmerken als 'chartaal geld'. De notie 'chartaal geld' kan echter onnauwkeurig voorkomen, voor zover men er een ruime interpretatie aan toekent. Chartaal geld

Belgische wetgever andere betaalmiddelen dan bankbiljetten of muntstukken zou aanmerken als wettig betaalmiddel. Tot op heden zijn er in België evenwel geen wettelijke bepalingen die aan andere betaalmiddelen dan bankbiljetten of muntstukken de hoedanigheid van wettig betaalmiddel toekennen. Bijgevolg kan een schuldenaar zijn of haar schuldeiser in beginsel enkel dwingen om een betaling in eurobankbiljetten of -muntstukken te aanvaarden.³ Dit beginsel, dat onder meer impliceert dat een schuldenaar zijn of haar schuldeiser in principe niet kan dwingen om een girale of elektronische betaling te aanvaarden, is echter niet absoluut. Ten eerste bestaan er een aantal wettelijke bepalingen die voorzien in de mogelijkheid om bevrijdend te betalen met andere betaalmiddelen dan eurobankbiljetten en -muntstukken. Ten tweede staat het de schuldeiser vrij om expliciet of impliciet toe te stemmen met een (bevrijdende) betaling door middel van een betaalmiddel dat niet de status geniet van wettig betaalmiddel (bv. goud, bananen, cryptomunten, ...). Hieronder bestuderen wij eerst op niet-exhaustieve wijze de belangrijkste wettelijke uitzonderingen, in het bijzonder de gevallen waarin de wet schuldeisers verplicht girale betalingen te aanvaarden. Vervolgens gaan wij na hoe via overeenkomst kan worden afgeweken van het beginsel dat enkel eurobankbiljetten en -muntstukken dienen te worden aanvaard als betaalmiddel.

§ 2 Wettelijke uitzonderingen

3. Vooreerst bevat de antiwitwaswetgeving een aantal wettelijke uitzonderingen op het beginsel dat enkel eurobankbiljetten en -muntstukken dienen te worden aanvaard als betaalmiddel. Ten eerste stipuleert artikel 67, § 2, lid 1 wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (hierna: Antiwitwaswet van 18 september 2017)⁴ dat, onafhankelijk van het totale bedrag, geen enkele betaling (of schenking) in contanten mag worden verricht of ontvangen voor meer dan 3.000 euro (of de tegenwaarde ervan in een andere munteenheid), in het kader van een verrichting of een geheel van verrichtingen waartussen een verband lijkt te bestaan⁵. Uit deze bepaling volgt met andere woorden

---

in de ruime zin zou immers kunnen worden begrepen als de verzameling van bankbiljetten en -muntstukken die de status hebben van wettig betaalmiddel in minstens één jurisdictie. Vanuit dat perspectief zou chartaal geld ook bankbiljetten en -muntstukken in andere munteenheden dan euro omvatten (bv. US dollar).

³ Cf. E. CALLENS en L. VAN COILLIE, "Cryptomunten in het financieel recht: geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts)persoon?" in M. DELANOTE EN P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 50; S. GEIREGAT, "Eigendom op bitcoins", *RW* 2017-18, (1043) 1048; R. STEENNOT, *Giraal en elektronisch betalingsverkeer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 269; E. WYMEERSCH, R. STEENNOT EN M. TISON, "Overzicht van rechtspraak. Privaat bankrecht (1999-2007)", *TPR* 2008, (1043) 1140. Behalve de uitgevende autoriteit en personen die specifiek in nationale wetgeving zijn aangewezen (zie bv. art. 4 wet van 10 december 2001 betreffende de definitieve omschakeling op de euro, *BS* 20 december 2001), is niemand echter verplicht voor één betaling meer dan vijftig muntstukken te aanvaarden (art. 11 Verordening (EG) Nr. 974/98 van de Raad van 3 mei 1998 over de invoering van de euro, *P.B.L.* 139, 11 mei 1998, 1).

⁴ *BS* 6 oktober 2017.

⁵ Wanneer de betaling voor een bepaald product bijvoorbeeld wordt uitgevoerd in schijven, zal duidelijk een verband bestaan tussen de verschillende betalingen. Het geheel van de bedragen vermeld

minstens een verplichting om voor verrichtingen (of samenhangende verrichtingen) die de genoemde grens overschrijden enkel betalingen te verrichten door middel van andere betaalinstrumenten dan bankbiljetten of -muntstukken (onafhankelijk van de munteenheid). Wellicht moet in het licht van de doelstellingen van de antiwitwaswetgeving evenwel ook worden aangenomen dat een girale of elektronische betaling verplicht is voor transacties die de genoemde grens overschrijden. Een betaling in bijvoorbeeld edelmetaal of andere tastbare activa zou immers ook significante witwasrisico's met zich meebrengen en dus de realisatie van de doelstellingen van de antiwitwaswetgeving in belangrijke mate verhinderen. Een en ander betekent wel dat de niet-gedefinieerde term 'contanten' in de antiwitwaswetgeving moet worden geacht overeen te stemmen met een notie die ruimer is dan louter 'bankbiljetten en -muntstukken'.⁶ In ieder geval bepaalt artikel 67, § 2, lid 3, 2° Antiwitwaswet van 18 september 2017 dat het verbod op betalingen (of schenkingen) in contanten voor meer dan 3.000 euro niet van toepassing is op verrichtingen tussen consumenten, die - in lijn met de definitie van artikel I.1, 2° WER - voor de toepassing van artikel 67 Antiwitwaswet van 18 september 2017 worden omschreven als de natuurlijke personen die handelen voor doeleinden buiten het kader van hun commerciële, industriële of ambachtelijke activiteiten of vrij beroepen.⁷ Behoudens andersluidende overeenkomst staat het een consument dus vrij om bijvoorbeeld een betaling van 5.000 euro naar aanleiding van de koop van een roerend goed van een andere consument (bv. een tweedehandswagen) te verrichten door middel van eurobankbiljetten. Voorts speelt de grens van 3.000 euro ook niet voor de verkoop van onroerende goederen, vermits de prijs van de verkoop van een onroerend goed blijkens de Antiwitwaswet van 18 september 2017 onder geen enkel beding met contanten mag worden voldaan (*infra* nr. 4).⁸ Ten slotte is de beperking ook niet van toepassing op bepaalde financiële instellingen (bv. de Nationale Bank van België (NBB), bpost, kredietinstellingen, betalingsinstellingen, uitgevers van elektronisch geld, etc.) en hun cliënten wanneer zij verrichtingen uitvoeren met die financiële instellingen.⁹

4. Als tweede uitzondering in de antiwitwaswetgeving op het beginsel dat enkel eurobankbiljetten en -muntstukken dienen te worden aanvaard als betaalmiddel bepaalt artikel 66, § 2, lid 1 Antiwitwaswet van 18 september 2017 dat de prijs van de verkoop van een onroerend goed enkel mag worden vereffend door middel van een overschrijving of cheque.¹⁰ Voor de verkoop van onroerende goederen is de antiwitwaswetgeving dus strenger dan voor de verkoop van andere producten: elk betaalinstrument dat geen overschrijving of cheque is

---

in een officiële of officieuze boekhouding, die geen betrekking hebben op één of meerdere welbepaalde schulden, wordt onweerslegbaar verondersteld te zijn verricht of ontvangen in het kader van een geheel van verrichtingen waartussen een verband bestaat (art. 67, § 3, lid 3 Antiwitwaswet van 18 september 2017).

⁶ Zie voor de interpretatie van de notie 'contanten' ook art. 67, § 3 Antiwitwaswet van 18 september 2017.

⁷ Art. 67, § 1, 1° Antiwitwaswet van 18 september 2017.

⁸ Art. 67, § 2, lid 3, 1° Antiwitwaswet van 18 september 2017.

⁹ Art. 67, § 2, lid 3, 3° Antiwitwaswet van 18 september 2017.

¹⁰ Met de notie 'prijs van de verkoop van een onroerend goed' doelt artikel 66 Antiwitwaswet van 18 september 2017 op het totale bedrag dat de koper moet betalen en dat betrekking heeft op de aankoop en de financiering van dat goed, hierin inbegrepen de hieruit voortvloeiende bijhorende kosten. Zie artikel 66, § 1 Antiwitwaswet van 18 september 2017.

(bv. eurobankbiljetten of cryptomunten) kan niet rechtmatig worden aangewend. Bovendien dient in deze context ook rekening te worden gehouden met art. VII.147/3 WER. Dit artikel bepaalt voor wat betreft hypothecaire kredieten dat de terbeschikkingstelling van het kredietbedrag in baar geld of contanten slechts kan geschieden in de gevallen die bij KB zijn bepaald.¹¹ Tot op heden werden echter geen uitzonderingen ingevoerd via KB. Tenzij contractueel anders zou zijn overeengekomen, vereist het WER dat de kredietgever het kredietbedrag met een overschrijving onmiddellijk ter beschikking stelt op de rekening van de consument of op de rekening van een door de consument aangewezen derde of met een cheque.¹² Voor consumentenkredieten gelden op dit punt gelijkaardige regels.¹³

5. Ten derde bevat de Antiwitwaswet van 18 september 2017 ook bepalingen die beperkingen opleggen aan betalingen in contanten die gelieerd zijn aan de verhandeling van metalen (uitzondering geldt in geval van openbare verkoop onder toezicht van een gerechtsdeurwaarder).¹⁴ Ten eerste mag de betaling van koperkabels¹⁵ niet in contanten worden verricht of ontvangen, wanneer de koper geen consument is.¹⁶ Ten tweede mag ook de betaling van oude metalen¹⁷ of goederen die edele stoffen¹⁸ bevatten, tenzij deze edele stoffen slechts in kleine hoeveelheid en enkel omwille van hun noodzakelijke fysische eigenschappen aanwezig zijn (i) niet in contanten worden verricht of ontvangen, wanneer noch de verkoper, noch de koper een consument is; en (ii) niet in contanten worden verricht of ontvangen voor een bedrag van meer dan 500 euro wanneer de verkoper een consument is en de koper geen consument.¹⁹ De hier beschreven bepalingen van de Antiwitwaswet van 18 september 2017 inzake de verhandeling van metalen gaven in 2019 aanleiding tot een beroep tot vernietiging bij het Grondwettelijk Hof voor vermeende inbreuken op het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie,²⁰ de vrijheid van ondernemen²¹ en het eigendomsrecht^{22,23} Er werden door het Hof evenwel geen inbreuken vastgesteld, waardoor de litigieuze bepalingen van de Antiwitwaswet van 18 september 2017 nog steeds een uitzondering vormen op het beginsel dat een schuldeiser in principe enkel kan worden gedwongen een betaling door middel van eurobankbiljetten en -muntstukken te aanvaarden.²⁴

---

¹¹ Art. VII.147/3, § 1, lid 4 WER.

¹² Art. VII.147/3, § 1, lid 2 WER.

¹³ Art. VII.90 WER.

¹⁴ Art. 67, § 2, lid 2 Antiwitwaswet van 18 september 2017.

¹⁵ Zie voor de definitie van koperkabels: art. 67, § 1, 4° Antiwitwaswet van 18 september 2017.

¹⁶ Art. 67, § 2, lid 2, 1° Antiwitwaswet van 18 september 2017.

¹⁷ Oude metalen worden gedefinieerd als alle gebruikte en gerecupereerde metalen stukken (art. 67, § 1, 3° Antiwitwaswet van 18 september 2017).

¹⁸ Edele stoffen worden gedefinieerd als goud, platina, zilver en palladium (art. 67, § 1, 2° Antiwitwaswet van 18 september 2017).

¹⁹ Art. 67, § 2, lid 2, 2° Antiwitwaswet van 18 september 2017. Indien in het laatstgenoemde geval de koper de betaling geheel of gedeeltelijk in contanten aanvaardt, moet hij de consument identificeren, zijn identiteit verifiëren en zijn gegevens en het bewijs van de verificatie bewaren.

²⁰ Arts. 10 en 11 Gw.

²¹ Art. 23 Gw.; arts. II.3 en II.4 WER.

²² Art. 16 Gw.

²³ GwH 17 oktober 2019, nr. 141/2019, *NjW* 2020, 629, noot J. DE SMEDT.

²⁴ GwH 17 oktober 2019, nr. 141/2019, *NjW* 2020, 629, noot J. DE SMEDT.

6. Ten vierde bepaalt de Antiwitwaswet van 18 september 2017 dat, onafhankelijk van het totale bedrag, poststortingen²⁵ op rekeningen van derden of postrekeningen-courant enkel kunnen worden verricht door consumenten en dit voor een maximumbedrag van 3.000 euro per storting of een geheel van stortingen waartussen een verband lijkt te bestaan.²⁶

7. Voor alle beschreven bepalingen uit de antiwitwaswetgeving inzake de beperking van het gebruik van contanten is de Federale Overheidsdienst (FOD) Economie, KMO, Middenstand en Energie belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen.²⁷ Een miskenning van de relevante bepalingen kan ook aanleiding geven tot strafrechtelijke geldboetes die kunnen oplopen tot tien procent van de betaling (of schenking) met een absoluut maximum van 1.800.000 euro.²⁸

8. Ook buiten de antiwitwaswetgeving bestaan een aantal wettelijke uitzonderingen op het beginsel dat enkel eurobankbiljetten en -muntstukken dienen te worden aanvaard als betaalmiddel. Hoger werd reeds gewezen op de regelen inzake hypothecair krediet en consumentenkrediet (*supra* nr. 4). Ook in de vennootschapswetgeving treft men vereisten aan die afwijken van de hoger geschetste uitgangspunten voor wat betreft de te gebruiken betaalinstrumenten. In geval van inbreng in geld bij oprichting van een vennootschap, zal de inbreng bijvoorbeeld bij storting of overschrijving moeten worden gedeponereerd op een bijzondere rekening ten name van de vennootschap in oprichting.²⁹

Van bijzonder belang in het handelsverkeer is artikel 3 KB nr. 56 van 10 november 1967 tot bevordering van het gebruik van giraal geld (hierna: KB nr. 56).³⁰ Dit artikel verplicht handelaren³¹ (lees: ondernemingen³²) om van andere handelaren een betaling via (al dan niet elektronisch geïnitieerde) overschrijving of (al dan niet gekruiste) cheque te aanvaarden indien het bedrag van de transactie 247,89 euro³³ of meer bedraagt.³⁴ Vermits de genoemde bepaling enkel toepassing vindt in de onderlinge verhouding tussen handelaren, behelst artikel 3 KB

---

²⁵ De Antiwitwaswet van 18 september 2017 definieert 'poststorting' als een financiële postdienst waarbij opdracht wordt gegeven om een geldsom te crediteren op een postrekening-courant of op een bankrekening bij een begunstigde financiële instelling gevestigd in België.

²⁶ Art. 67, § 4 Antiwitwaswet van 18 september 2017. De regel vindt geen toepassing voor poststortingen op postrekeningen-courant of rekeningen-courant verricht door de ambtenaren van de federale of regionale overheidsdiensten in de uitvoering van hun functie.

²⁷ Art. 85, § 3, 1° Antiwitwaswet van 18 september 2017. Hiertoe beschikken de bevoegde ambtenaren over de onderzoeks- en vaststellingsbevoegdheden bedoeld in de artikelen XV.1 tot en met XV.10 WER en XV.32 tot en met XV.34 WER (art. 109 Antiwitwaswet van 18 september 2017).

²⁸ Zie art. 137 Antiwitwaswet van 18 september 2017. De wet maakt gewag van een maximale geldboete van 225.000 euro, maar dit bedrag dient te worden vermenigvuldigd met acht ingevolge artikel 1 wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes op de strafrechtelijke geldboeten, BS 3 april 1952.

²⁹ Zie art. 5:9, lid 1 WVV (BV); art. 6:10 (CV); art. 7:12 WVV (NV).

³⁰ BS 14 november 1967.

³¹ Zie over het handelaarsbegrip in het KB nr. 56 bv. R. STEENNOT, J. WERBROUCK, R. VAN DER BRUGGEN, "Het nieuwe ondernemingsbegrip in het economisch recht" in D. BRULOOT, H. DE WULF (eds.), *Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2020, (1) 12-13.

³² Sedert de inwerkingtreding van de wet van 15 april 2018 houdende de hervorming van het ondernemingsrecht moet elke verwijzing naar handelaar in een "wettekst" gelezen worden als een verwijzing naar onderneming (art. 254).

³³ Dit stemt overeen met 10.000 Belgische frank (*cf.* de tekst van het KB).

³⁴ Zie ook: Cass. 21 november 1975, *Pas.* 1976, I, 366.

nr. 56 geen enkele verplichting tot aanvaarding van betaling via overschrijving of cheque in verhoudingen tussen een handelaar en niet-handelaar of tussen twee niet-handelaars. Bijgevolg kunnen bijvoorbeeld consumenten zich niet op de bepaling beroepen om een girale betaling af te dwingen. Voorts vloeit uit artikel 3 KB nr. 56 ook allerm minst een verplichting voort voor de schuldenaar-handelaar om boven de genoemde grens giraal te betalen ten aanzien van zijn of haar schuldeiser-handelaar: de betaling kan nog steeds bevrijdend worden verricht in eurobankbiljetten of -muntstukken.³⁵ Zoals eveneens blijkt uit de bewoordingen van de bepaling bevat de bepaling geen verplichting voor handelaren om boven de genoemde grens in hun onderlinge verhouding andere betaalinstrumenten dan (al dan niet elektronisch geïnitieerde) overschrijving of cheque te aanvaarden, bv. elektronische betalingen in een andere vorm dan overschrijving.³⁶

9. Ook voor wat betreft betalingen in de verhouding tussen rechtsonderhorigen en de overheid heeft de wetgever er veelal voor geopteerd om af te wijken van het principe dat enkel eurobankbiljetten en -muntstukken kunnen worden gebruikt om bevrijdend te betalen. Zo moet het loon van werknemers bijvoorbeeld in principe giraal worden betaald blijkens artikel 5, § 1 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers.³⁷ Ook voor wat betreft de betaling van sommen die worden geïnd naar aanleiding van verkeersovertredingen bestaan bijzondere voorschriften over de betaalinstrumenten die kunnen of moeten worden gebruikt in verschillende situaties.³⁸ Voorts bestaan er bijvoorbeeld ook tal van wettelijke bepalingen die instructies bevatten met betrekking tot de betaalinstrumenten die kunnen worden gebruikt om bepaalde soorten belastingen te betalen.³⁹ Zo moet de betaling van de inkomstenbelastingen worden verricht door storting of overschrijving op de rekening van de administratie of middels een van de andere in de wet of in KB genoemde betaalmiddelen.⁴⁰ Meer algemeen bepaalt de wet van 4 augustus 1986 houdende fiscale bepalingen dat de Koning, bij in Ministerraad overlegd besluit, kan vereisen dat de betaling van de door de staat geïnde belastingen, rechten, taksen, retributies, opbrengsten, salarissen, kosten, interesten, boeten, provinciale en gemeentelijke opcentiemen en aanvullende belastingen wordt verricht door middel van giraal geld.⁴¹

---

³⁵ Cf. B. TILLEMEN en F. VAN DEN ABEELE, *Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 1181; S. LOOSVELD, *Geld, geldschulden en deviezen: Belgisch, Europees en internationaal perspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 288.

³⁶ R. STEENNOT, *Elektronisch betalingsverkeer: Een toepassing van de klassieke principes*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 220. Zie ook: B. TILLEMEN en F. VAN DEN ABEELE, *Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 1181; S. LOOSVELD, *Geld, geldschulden en deviezen: Belgisch, Europees en internationaal perspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 288.

³⁷ BS 30 april 1965. Het loon kan evenwel van hand tot hand worden uitbetaald, voor zover deze modaliteit is bepaald bij een in een paritair orgaan gesloten collectieve arbeidsovereenkomst, of door een impliciet akkoord of een gebruik in de sector.

³⁸ Zie arts. 9, 12, 16 en 22 KB van 19 april 2014 betreffende de inning en de consignatie van een som bij de vaststelling van overtredingen inzake het wegverkeer, BS 30 april 2014.

³⁹ S. LOOSVELD, *Geld, geldschulden en deviezen: Belgisch, Europees en internationaal perspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 291.

⁴⁰ Art. 139 KB 27 augustus 1993 tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, BS 13 september 1993 juncto art. 15 Wetboek van 13 april 2019 van de minnelijke en gedwongen invordering van fiscale en niet-fiscale schuldvorderingen, BS 30 april 2019.

⁴¹ BS 20 augustus 1986.

§ 3 Andersluidende overeenkomsten

10. Zoals hoger reeds aangestipt kunnen niet enkel wettelijke bepalingen voorzien in de mogelijkheid om bevrijdend te betalen middels andere betaalmiddelen dan eurobankbiljetten of -muntstukken. Een schuldenaar kan zijn of haar schuldeiser immers ook dwingen een ander betaalinstrument te aanvaarden voor zover de schuldeiser (eerder) toestemming zou hebben verleend om met een bepaald betaalinstrument te worden betaald, in welk geval de mogelijkheid tot bevrijdende betaling met het respectieve betaalmiddel voortvloeit uit de wilsovereenstemming tussen partijen aangaande het betaalmiddel. Zo zouden schuldeiser en schuldenaar *expliciet* kunnen overeenkomen dat de betaling van de tussen hen bestaande schuld kan of moet geschieden door middel van een ander betaalmiddel dan eurobankbiljetten en -muntstukken.⁴² Een dergelijke overeenkomst tussen partijen kan betrekking hebben op een specifieke betaalverplichting of op meerdere (toekomstige) betaalverplichtingen tussen partijen.

11. Wellicht zal het in de praktijk evenwel vaak voorkomen dat de schuldeiser een *impliciet* aanbod doet aan zijn of haar (toekomstige) schuldenaren om te betalen via een bepaald betaalmiddel, vooral in de detailhandel (en dus veelal in de verhouding tot consumenten). Zo verkrijgt een betaler bijvoorbeeld het recht om met zijn Bancontact/Maestrokaart te betalen indien de begunstigde het logo van Bancontact/Maestro heeft geafficheerd, bv. in de etalage.⁴³ De aanwezigheid van een betaalterminal op toonbank van een winkel mag eveneens worden geïnterpreteerd als een aanbod om een betaling te verrichten via het betaalmiddel waarvoor de terminal dient.⁴⁴ Voorts houdt bijvoorbeeld de vermelding van het rekeningnummer op een factuur een aanbod in om de schuld langs girale weg te voldoen.⁴⁵ Deze laatste vaststelling is van bijzonder belang aangezien handelaars (lees: ondernemingen) verplicht zijn om hun rekeningnummer te vermelden op facturen, rekeningafschriften of andere documenten waarbij betaling wordt gevorderd.⁴⁶ Uiteraard staat het een handelaar die geen girale betaling wenst te ontvangen vrij om een vermelding op te nemen op de factuur dat de schuld enkel in eurobankbiljetten en -muntstukken kan worden voldaan, in welk geval de vermelding van

---

⁴² Ook andere modaliteiten verbonden met de betaling kunnen worden geregeld via overeenkomst. Zie aangaande eventuele vergoedingen of kortingen gekoppeld aan het gebruik van een gegeven betaalinstrument: arts. VII.11 en VII.30 WER.

⁴³ R. STEENNOT, *Giraal en elektronisch betalingsverkeer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 270; R. STEENNOT, *Elektronisch Betalingsverkeer: een toepassing van de klassieke principes*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 220.

⁴⁴ R. STEENNOT, *Giraal en elektronisch betalingsverkeer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 270; R. STEENNOT, *Elektronisch Betalingsverkeer: een toepassing van de klassieke principes*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 220.

⁴⁵ R. STEENNOT, *Giraal en elektronisch betalingsverkeer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 270; R. STEENNOT, *Elektronisch Betalingsverkeer: een toepassing van de klassieke principes*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 221; A. BRUYNEEL, "Le virement" in *La banque dans la vie quotidienne*, Brussel, Editions du jeune barreau, 1986, 391; E. WYMEERSCH, "Aspects juridiques de certains nouveaux moyens de paiement - Belgium" in M. STATHOPOULOS (ed.), *Modern Techniques for Financial Transactions and their Effects on Currency*, The Hague, Kluwer, 1995, (85) 94-95.

⁴⁶ Art. 1 KB nr. 56.

het rekeningnummer op de factuur niet als een aanbod tot girale betaling kan worden beschouwd.⁴⁷

12. Sommige auteurs houden ook voor dat, tenzij een wettelijke of contractuele bepaling dan wel de aard van de geldschuld chartale betaling vereist, de uitvoering te goeder trouw van de verbintenis tot betaling van een geldschuld kan impliceren dat de schuldeiser niet kan weigeren dat de betaling van een aanzienlijke geldsom op girale wijze wordt voldaan door de schuldenaar.⁴⁸ Volgens deze strekking in de rechtsleer zou de verplichting tot uitvoering te goeder trouw immers vereisen dat partijen tegenover elkaar zorg dragen dat de veiligheid van betaling wordt verzekerd,⁴⁹ waarbij er wordt vanuit gegaan dat girale betalingen veiliger zijn dan chartale betalingen.

Afdeling 2. Nieuwe bijzondere regelen in de verhouding tussen ondernemingen en consumenten

13. Sedert 1 juli 2022 gelden bijzondere regelen in de verhouding tussen ondernemingen en consumenten. Op die datum is het nieuwe artikel VI.7/4 WER, dat werd ingevoerd door de wet van 17 maart 2022 houdende diverse fiscale bepalingen en fraudebestrijding⁵⁰, in werking getreden. Het nieuwe artikel VI.7/4 WER verplicht een onderneming om een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen van de consument indien de betaling in euro en in de gelijktijdige fysieke aanwezigheid van onderneming en consument plaatsvindt. Deze regel heeft een dubbele doelstelling. Vooreerst wil deze regel het gebruik van elektronische betaalmiddelen door consumenten verder stimuleren en de consument garanderen dat hij/zij over tenminste één mogelijkheid beschikt om elektronisch te betalen. Daarnaast strekt de regel er ook toe om fiscale fraude (zwart geld) te bestrijden⁵¹. Opgemerkt kan alvast worden dat deze bepaling geen impact heeft op de mogelijkheid van consumenten om cash te betalen. Cash is en blijft wettig betaalmiddel (*supra* nr. 2)⁵².

In wat volgt, analyseren we eerst het toepassingsgebied van de nieuwe regeling, om daarna stil te staan bij de precieze inhoud van de verplichting om een elektronisch betaalmiddel ter

⁴⁷ R. STEENNOT, *Giraal en elektronisch betalingsverkeer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 271.

⁴⁸ B. TILLEMEN en F. VAN DEN ABEELE, *Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 1181; S. LOOSVELD, *Geld, geldschulden en deviezen: Belgisch, Europees en internationaal perspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 286-287; E. WYMEERSCH, "Aspects juridiques de certains nouveaux moyens de paiement - Belgium" in M. STATHOPOULOS (ed.), *Modern Techniques for Financial Transactions and their Effects on Currency*, The Hague, Kluwer, 1995, (85) 95.

⁴⁹ B. TILLEMEN en F. VAN DEN ABEELE, *Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 1181; S. LOOSVELD, *Geld, geldschulden en deviezen: Belgisch, Europees en internationaal perspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 286-287; E. WYMEERSCH, "Aspects juridiques de certains nouveaux moyens de paiement - Belgium" in M. STATHOPOULOS (ed.), *Modern Techniques for Financial Transactions and their Effects on Currency*, The Hague, Kluwer, 1995, (85) 95.

⁵⁰ BS 25 maart 2022.

⁵¹ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, Doc. 55, 2472/001, 19.

⁵² Dit werd herhaaldelijk bevestigd in de voorbereidende werken (zie bv. MvT, *Parl. St. Kamer*, Doc. 55, 2472/001, 19-20) en blijkt ook uit het gebruik van het woord 'eveneens' ('égaleme'nt' in het Frans) in artikel VI.7/4 WER.

beschikking te stellen. Na het vermelden van de door de wetgever voorziene sanctie, besteden we bij wege van *spielerei* nog wat aandacht aan virtuele munten.

§ 1 Toepassingsgebied

14. Het toepassingsgebied van de verplichting om een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen is in verschillende opzichten beperkt. Vooreerst geldt het slechts in B2C-verhoudingen: het is maar wanneer een consument een betaling moet verrichten aan een onderneming dat de nieuwe verplichting toepassing vindt. Daarnaast moet het gaan om een betaling in euro, die plaatsvindt in de gelijktijdige fysieke aanwezigheid van onderneming en consument.

A. B2C verhouding

15. De verplichting om een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen, geldt slechts indien het gaat om een betaling door een *consument* aan een *onderneming*. Voor de definities van deze begrippen dient men terug te vallen op de definitie van ‘consument’ in artikel I.1, 2° WER en de definitie van ‘onderneming’ in artikel I.8, 39° WER⁵³.

16. *Consumenten* zijn natuurlijke personen die handelen voor doeleinden die buiten hun handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit vallen. Rechtspersonen kunnen derhalve nooit een consument zijn. Wat natuurlijke personen betreft, past men het bestemmingscriterium toe⁵⁴. Dit impliceert dat men geval per geval moet nagaan voor welke doeleinden een natuurlijk persoon optreedt. Kadert de betaling in een overeenkomst die de natuurlijke persoon heeft gesloten voor privédoeleinden (i.e. heeft zij betrekking op een product dat die persoon voor privé-doeleinden zal gebruiken), dan is die persoon een consument. Kadert de betaling daarentegen in een overeenkomst die hij/zij is aangegaan voor professionele doeleinden, dan is hij/zij geen consument⁵⁵.

Rechtspersonen en natuurlijke personen die niet als consument kwalificeren, ontlene dus geen directe rechten aan artikel VI.7/4 WER. Indirect kunnen zij evenwel voordeel halen uit artikel VI.7/4 WER. Ten eerste, indien een onderneming zowel aan consumenten als aan

---

⁵³ Voor de toepassing van Boek VI WER geldt de algemene definitie van het begrip ‘onderneming’ uit artikel I.1,1° WER niet.

⁵⁴ S. BENNIS, “De consument van sociale netwerken en grensoverschrijdende collectieve vorderingen”, *DCCR* 2019, afl. 124, 100; S. GEIREGAT, “Iedereen consument?”, *TBH* 2016, 164; E. TERRYIN, “Case Note : ‘Consumers by Definition Include Us All’ but not for Every Transaction”, *ERPL* 2016, 273. De expertise waarover een persoon beschikt is niet van belang. Zie ook: HvJ 3 september 2015, zaak C-110/14, *Horățiu Ovidiu Costea*, ECLI:EU:C:2015:538; HvJ 3 oktober 2019, zaak C-208/18, *Jana Petruchová*, ECLI:EU:C:2019:825, noot E. CALLENS en R. STEENNOT, “Complex contracts for difference maken geen verschil voor kwalificatie als consument” in *TBH* 2022, 62-68

⁵⁵ In het kader van een zogenaamd gemengd gebruik, waarbij een overeenkomst wordt gesloten, deel voor privé-, deels voor professionele doeleinden, wordt in de regel in België aanvaard dat een persoon consument is zodra hij voor hoofdzakelijk privédoeleinden optreedt. Dit strookt met de bedoeling van de Belgische wetgever: Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, Doc. 55, 2355/001, 9-10.

professionelen producten verkoopt, zal zij sowieso een middel ter beschikking hebben dat toelaat elektronisch te betalen. Hoewel niet-consumenten *op grond van artikel VI.7/4 WER* geen recht hebben om elektronisch te betalen, zullen zij daardoor feitelijk gezien veelal die mogelijkheid verkrijgen. Bovendien kan het afficheren van een logo (vb. Bancontact, Payconiq) vanuit juridisch oogpunt als een (impliciet) aanbod om elektronisch te betalen beschouwd worden (*supra* nr. 13), dat tenzij uitdrukkelijk anders wordt vermeld, dan meteen ook aan niet-consumenten het recht biedt om elektronisch te betalen.

17. *Ondernemingen* worden gedefinieerd als natuurlijke personen of rechtspersonen die op een duurzame wijze een economisch doel nastreven, alsmede hun verenigingen. Bedoeld worden alle natuurlijke personen en rechtspersonen die een economische activiteit verrichten, i.e. met zekere regelmaat producten op de markt aanbieden⁵⁶. Het is geenszins noodzakelijk dat daarbij winst wordt nagestreefd. Naast verkopers van goederen en verstrekkers van commerciële diensten, kwalificeren dus ook beoefenaren van vrije beroepen (vb. advocaten, tandartsen, artsen,...) onder het begrip onderneming. Hetzelfde geldt voor verenigingen zonder winstoogmerk, althans voor zover zij *met regelmaat* producten op de markt aanbieden (vb. uitbating van een cafetaria)⁵⁷.

Belangrijk is verder te benadrukken dat men bij de invulling van het ondernemingsbegrip in het kader van artikel VI.7/4 WER er *Europeesrechtelijk* niet toe gehouden is de ruime interpretatie die door het Hof van Justitie in het consumentenrecht aan het begrip onderneming wordt gegeven als *elke persoon die handelt in het kader van een beroepsactiviteit*, toe te passen, aangezien artikel VI.7/4 WER niet strekt tot de omzetting van een Europese Richtlijn. Niettemin geeft de wetgever in de memorie van toelichting aan dat bij de invulling van het ondernemingsbegrip uit artikel VI.7/4 WER met deze rechtspraak van het Hof rekening moet worden gehouden⁵⁸. Aldus wordt vermeden dat het begrip ‘onderneming’ binnen Boek VI WER een andere invulling krijgt naargelang een regel van consumentenrecht al dan niet de omzetting vormt een Europese Richtlijn. In de memorie van toelichting volgen nog een aantal concrete voorbeelden. Zo geeft de wetgever aan dat overheidsinstellingen als onderneming kwalificeren wanneer zij activiteiten van economische aard verstrekken, zoals het uitbaten van een zwembad, of het beheren van een bibliotheek of cultureel centrum. Wanneer overheidsinstellingen daarentegen optreden in het kader van hun taak van algemeen belang (vb. gemeente bij het afleveren van een identiteitskaart), kunnen zij niet als onderneming kwalificeren. Voor onderwijsinstellingen maakt de wetgever in de memorie van toelichting een onderscheid tussen het verstrekken van onderwijs en het verhuren van lokalen. Nochtans wordt in bepaalde rechtsleer aanvaard dat sedert het arrest *KdG Hogeschool*⁵⁹

---

⁵⁶ Zie over het ondernemingsbegrip o.m.: G. STRAETMANS, “Het ondernemingsbegrip: aanknopingsfactor van economisch recht”, *NJW* 2020, (deel1) 234-247 en (deel 2) 278-288.

⁵⁷ Zie ook: Commissie voor Economie, *Verslag, Parl. St. Kamer, Doc. 55, 2472/005, 12*. Een amendement om verenigingen die enkel activiteiten organiseren in het kader van fondsenwerving zonder hiervoor het statuut van belastingplichtige te hebben en waarvan het niveau van kasontvangsten beperkt blijft, uitdrukkelijk uit te sluiten, werd niet aangenomen. In dit kader kan men opmerken dat verenigingen die niet met regelmaat producten op de markt aanbieden geen ondernemingen zijn.

⁵⁸ Memorie van Toelichting, Doc. 55, 2472/011, 23.

⁵⁹ HvJ 17 mei 2018, C-147/16, *Karel de Grote Hogeschool*, ECLI:EU:C:2018:320, waarin het Hof duidelijk maakt dat een onderwijsinstelling die krediet verleent in de vorm van uitstel van betaling van

onderwijsinstellingen ondernemingen zijn in de zin van het consumentenrecht⁶⁰. Minstens geldt dit voor muziekscholen, autorijscholen, ... die commerciële activiteiten verrichten.

B. Betalingen in euro in gelijktijdige fysieke aanwezigheid

18. De verplichting om consumenten tenminste één mogelijkheid te bieden om elektronisch te betalen, geldt enkel voor betalingen in euro en enkel bij betalingen die geschieden in de gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de onderneming en de consument. De bewoordingen van deze bepaling lijken ietwat ongelukkig gekozen door de wetgever. Vermits de juridische definitie van 'onderneming' rechtspersonen insluit, is het voor minstens een deel van de ondernemingen immers onmogelijk om fysiek aanwezig te zijn op een locatie,⁶¹ wat nochtans wordt verlangd door de nieuwe wettekst. De enige zinvolle interpretatie van de wettekst lijkt te zijn dat de wetgever met de 'fysieke aanwezigheid' van de onderneming heeft willen doelen op de fysieke aanwezigheid van personen of zaken die kunnen worden geacht deel uit te maken van de onderneming, bv. personen of zaken waarop de onderneming een beroep doet voor de verkoop van producten, zoals een agent, werknemer of automaat (zgn. vendig walls).

Daarbij is het irrelevant of de betaling plaatsvindt in de verkooppriimte van de onderneming, dan wel buiten de verkooppriimte (vb. op straat, bij de consument thuis). Bij overeenkomsten op afstand, die gekenmerkt worden door het uitsluitend gebruik van technieken voor communicatie op afstand tot en met het sluiten van de overeenkomst, zal de consument doorgaans geen beroep kunnen doen op artikel VI.7/4 WER (de betaling zal immers in de regel op afstand geschieden). Problemen creëert dit niet, aangezien overeenkomsten op afstand, in het bijzonder online gesloten overeenkomsten, de mogelijkheid van een elektronische betaling typisch al in zich sluiten.

C. Dwingend recht laat geen beperkingen toe

19. Artikel VI.7/4 WER is van dwingend recht zodat een onderneming zelf geen additionele beperkingen kan instellen met betrekking tot het gebruik van het op grond van artikel VI.7/4 WER ter beschikking gestelde betaalinstrument. Zo kan een onderneming geen minimumbedrag voorop te stellen opdat de consument elektronisch zou kunnen betalen met het door de onderneming ter beschikking gestelde elektronisch betaalinstrument. Verder kan een onderneming de mogelijkheid om elektronisch te betalen (met tenminste één betaalmiddel) niet uitsluiten voor afgeprijsde artikelen of meer algemeen in solden-periodes

---

inschrijvingsgelden een onderneming is, maar geen sluitend antwoord gaf op de vraag of onderwijsinstellingen ook wat het betreft het verstrekken van door de overheid gesubsidieerd onderwijs als onderneming kwalificeren.

⁶⁰ H. SWENNEN, "Onderwijs- en consumentenrecht na het arrest-Karel de Grote Hogeschool van het Hof van Justitie EU van 17 mei 2018", *TORB* 2018-2019, 20.

⁶¹ Zoals COHEN reeds schreef: "[...] 'Where is a corporation?' Nobody has ever seen a corporation. What right have we to believe in corporations if we don't believe in angels?" Zie: F. COHEN, "Transcendental Nonsense and the Functional Approach", *Columbia Law Review* 1935, (809) 811.

of andere periodes waarin prijsverminderingen van toepassing zijn (zoals bv. tijdens een uitverkoop).

§ 2 Verplichting elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen

20. Artikel VI.7/4 WER verplicht een onderneming om aan consumenten een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen. Dat betekent niet dat consumenten een *absoluut* recht hebben om hun aankopen elektronisch te betalen. De onderneming moet immers maar één elektronisch betaalmiddel ter beschikking stellen en kiest bovendien zelf welk elektronisch betaalmiddel dat is (zie evenwel *infra* nr. 21). De consument die dat betaalmiddel niet (bij zich) heeft, zal dan niet het recht hebben om elektronisch te betalen met een ander betaalmiddel. Bijvoorbeeld, een onderneming voldoet aan haar verplichting uit artikel VI.7/4 WER indien zij consumenten de mogelijkheid biedt om met een Bancontact-kaart te betalen, maar de consument die bij zijn aankoop geen Bancontact-kaart (bij zich) heeft, zal niet de mogelijkheid hebben om een elektronische betaling te verrichten. Hij kan niet eisen dat hij met een ander elektronisch betaalmiddel kan betalen.

21. De onderneming kan dus, zoals vermeld, zelf kiezen welk elektronisch betaalmiddel ze ter beschikking stelt van de consument. Deze keuze is vrij, weze het niet absoluut. Het moet volgens de tekst van de wet immers gaan om een betaalmiddel *verstrekt door een betalingsdianstaambieder in de zin van artikel I.9, 2° WER*, i.e. door een rechtspersoon die betalingsdiensten verstrekt en die beantwoordt aan de kenmerken van de in artikel I.9,2° WER opgesomde instanties (i.h.b. kredietinstellingen, instellingen voor elektronisch geld en betalingsinstellingen). De wetgever leidt daar zelf uit af dat noch elektronische maaltijdcheques, noch ecocheques, noch virtuele of cryptovaluta, elektronische betaalmiddelen in de zin van artikel VI.7/4 WER zijn⁶². Het zou inderdaad niet stroken met de door de wetgever nagestreefde doelstellingen indien ondernemingen zouden kunnen voldoen aan de verplichting uit artikel VI.7/4 WER door de consument enkel de mogelijkheid te bieden om, naast cash, met maaltijdcheques, ecocheques of virtuele munten (*infra* nr. 26) te betalen⁶³. Niet alleen zijn niet alle consumenten in het bezit van maaltijdcheques of ecocheques; bovendien kunnen die, gelet op de reglementering die erop van toepassing is, maar gebruikt worden om de aankoop van bepaalde producten te betalen. Virtuele munten op hun beurt zijn nog niet wijdverspreid onder consumenten en hun volatiliteit maakt hen veelal minder geschikt als betaalinstrument (*infra* nr. 26 e.v.).

In ieder geval beschikt de onderneming nog over een ruime keuzemogelijkheid. Als voorbeelden van elektronische betaalmiddelen die de wetgever beoogt, noemt de memorie van toelichting: debetkaarten (Bancontact), kredietkaarten (VISA, Mastercard), elektronische overschrijvingen en smartphone betalingen (Payconiq). Het gaat louter om voorbeelden, zodat

---

⁶² MvT, Doc. 55, 2472/001, 21-22.

⁶³ Juridisch-technisch was het evenwel aangewezen geweest te opteren voor een andere formulering, omdat de verwijzing naar artikel I.9,2° WER op zich niet toelaat maaltijdcheques en ecocheques uit te sluiten. De uitsluiting van deze betalingsdiensten van de bepalingen uit Boek VII WER volgt immers niet uit artikel I.9, 2° WER, doch uit artikel VII.3 §1, 11° WER.

het niet uitgesloten is dat ook andere elektronische betaalmiddelen (in de toekomst) ter beschikking kunnen worden gesteld om aan de verplichting uit artikel VI.7/4 WER te voldoen. Wel wordt daar in de memorie – maar dus niet in de tekst van de wet – nog aan toegevoegd dat zowel de onderneming als de consument er belang bij hebben dat de onderneming een betaalmiddel ter beschikking stelt dat voldoende toegankelijk is⁶⁴. De toegankelijkheid kan daarbij uiteraard variëren in de tijd en in functie van technologische ontwikkelingen.

Het is overigens opvallend dat kredietkaarten op gelijke voet worden geplaatst als debetkaarten, in het bijzonder in het licht van de regeling met betrekking tot de basisbankdienst. Elke consument die in een Lidstaat van de EU verblijft heeft recht op een debetkaart, doch niet op een kredietkaart (art. VII.57 WER). Indien een onderneming enkel in de mogelijkheid voorziet om te betalen met een kredietkaart, dan zal de consument die op grond van de basisbankdienst de mogelijkheid heeft verkregen om deel te nemen aan het betaalverkeer niet de mogelijkheid hebben om elektronisch te betalen.

22. Artikel VI.7/4 WER is niet de enige bepaling die betrekking heeft op niet-cash betalingen. Artikel 7/4 bepaalt in dit kader uitdrukkelijk dat artikel VII.30 §3 WER van toepassing blijft. Dit laatste zet artikel 62.4 PSD2 om en verbiedt de begunstigde van een betaling om van de betaler een vergoeding te vragen voor het gebruik van een bepaald betaalinstrument en voor betalingsdiensten waarop Verordening (EU) 260/2012 van toepassing is. Meer concreet mogen door de begunstigde geen vergoedingen worden aangerekend voor betaling door middel van overschrijvingen, automatische afschrijvingen (domiciliëring) of voor het gebruik van een debetkaart (Bancontact of Maestro) of een klassieke kredietkaart (Visa en Mastercard) om betalingen in een winkel of via het Internet te verrichten. Wanneer gebruik wordt gemaakt van een betaalinstrument dat niet onder Verordening (EU) 260/2012 valt speelt artikel VI.42 WER. Dit verbiedt ondernemingen om consumenten vergoedingen aan te rekenen voor het gebruik van een betaalmiddel die de kosten als gevolg van het gebruik van dit betaalmiddel voor de onderneming overschrijden. Artikel VII.30 §3 WER is duidelijk strenger dan artikel VI.42 WER omdat het helemaal niet toelaat een vergoeding aan te rekenen voor het gebruik van betaalinstrumenten en betalingsdiensten waarop verordening 260/2012 van toepassing is, dus zelfs geen vergoeding die beantwoordt aan de kost die het betrokken betaalinstrument of betalingsdienst voor de onderneming inhoudt.

§ 3 Sanctionering

23. Artikel XV.83, 1°/2 WER bepaalt dat de miskenning van de verplichting om een elektronisch betaalmiddel ter beschikking te stellen van de consument strafrechtelijk wordt gesanctioneerd met een sanctie van niveau 2. Concreet betekent dit dat een strafrechtelijke geldboete van minimum 26 euro tot maximum 10.000 euro (of tot 4 % van de totale jaaromzet in het laatst afgesloten boekjaar voorgaand aan het opleggen van de geldboete waarover gegevens beschikbaar zijn die toelaten om de jaaromzet vast te stellen, indien dit een hoger bedrag vertegenwoordigt) kan worden opgelegd (art. XV.70 §1, 2° WER). De strafsanctie is

---

⁶⁴ Memorie van Toelichting, Doc. 55/2472/001, 20.

echter niet de enige mogelijkheid. Indien de Economische Inspectie een inbreuk vaststelt heeft zij immers de keuze tussen het overmaken van het proces-verbaal aan het openbaar ministerie, het voorstellen van een transactie of het opleggen van een administratieve geldboete (art. XV.60/1 WER)⁶⁵.

24. Opgemerkt kan nog worden dat artikel VI.7/4 WER geen specifieke civielrechtelijke sanctie bevat. Dit verhindert echter niet dat een consument die schade lijdt ingevolge de miskenning van de verplichting om een elektronisch betaalmiddel aan te bieden een schadevergoeding kan eisen. Tevens kan er sprake zijn van een oneerlijke handelspraktijk, doch het lijkt weinig waarschijnlijk dat dit aanleiding kan geven tot de toepassing van de sanctie uit artikel VI.38 WER.

§ 4 Cryptomunten als een elektronisch betaalmiddel ex. art. VI.7/4 WER?

25. Zoals hoger aangestipt kunnen partijen vrij overeenkomen op welke wijze zij betaling van elkaar zullen aanvaarden (*supra* nr. 10). Er bestaat dan ook geen enkel bezwaar dat een onderneming de consument toelaat te betalen in cryptomunten.⁶⁶ Een andere kwestie is echter of door het aanbieden van de mogelijkheid om met cryptomunten te betalen, de onderneming voldoet aan haar verplichting ex. art. VI.7/4 WER.

26. Zoals reeds kort werd vermeld, kan volgens de memorie van toelichting een onderneming niet voldoen aan de vereiste van art. VI.7/4 WER door de consument de mogelijkheid te bieden om te betalen in virtuele munten, omdat, volgens de memorie van toelichting, cryptomunten, of virtuele munten,⁶⁷ uitgesloten zijn van de definitie van het *elektronisch*

---

⁶⁵ Zie over de actiemogelijkheden van de Economische Inspectie: C. SAMMELS, "Quelles sanctions pour les infractions à la réglementation protégeant le consommateur? Voyage au coeur de la pratique de l'inspection économique", *DCCR* 2022, afl. 135-136, 197 e.v.

⁶⁶ Zie o.m.: S. BENNIS, "Consumentenbescherming bij blockchain en smart contracts" in R. Steennot en G. Straetmans (eds.), *Digitalisering van het recht en consumentenbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (235) 259, nr. 19. Contra: K. DE SMET, "Betalen met Bitcoin: wat met artikel 178bis Sw.?", *NC* 2018, nr. 3, (249) 251, nr. 4. Voormelde auteur beargumenteert, in essentie, dat art. 178bis Sw. - dat de uitgifte van geldtekens zonder overheidsmachtiging strafbaar stelt - betaling met Bitcoin in de weg zou staan. Voormelde auteur gaat echter mijns inziens nogal snel over de cruciale vraag of Bitcoin als 'geldteken' (constitutief element) kan worden beschouwd. DE SMET beargumenteert ter zake dat Bitcoin een betaalfunctie heeft, kan gebruikt worden om waarde op te slaan en bovendien een waarde- en rekeneenheid is waardoor, bijgevolg, voor de doeleinden van artikel 178bis Sw. Bitcoin redelijkerwijze een vorm van geld uitmaakt en dus beschouwd moet worden als 'geldteken'. Dergelijke beargumentering kan niet worden bijgetreden. Het loutere gegeven dat een voorwerp (zoals Bitcoin) een betaalfunctie kan worden toegemeten (zelfs indien het een waarde of rekeneenheid heeft) betekent niet *ipso facto* dat het kan worden gekwalificeerd als geld of als een 'geldteken'.

⁶⁷ In de memorie van toelichting gebruikt de wetgever cryptomunten als synoniem voor virtuele munten (MvT, *Parl.St. Kamer*, nr. 55, 2472/001, 22; CALLENS en VAN COILLIE kwalificeerden reeds eerder cryptomunten als virtueel geld. Cf. E. CALLENS en L. VAN COILLIE, "Cryptomunten in het financieel recht: geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts)persoon?" in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten Juridisch Ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39), 55. Wat begrepen moet worden onder virtuele munten wordt gedefinieerd in art. 4, 35°/1 van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten als "een digitale

betaalmiddel zoals bedoeld in artikel VI.7/4, tweede lid WER.⁶⁸ Volgens voormeld artikel is een *elektronisch betaalmiddel* een “*ander betaalmiddel dan muntstukken en bankbiljetten uitgedrukt in euro, verstrekt door een betalingsdienstaanbieder als bedoeld in artikel I.9, 2°, betreffende de definities van toepassing op boek VII van het Wetboek van economisch recht*”. Aldus focust de wet zich op de betalingsdienstaanbieder, die artikel I.9, 2° WER definieert als een rechtspersoon die betalingsdiensten⁶⁹ verstrekt aan een betalingsdienstgebruiker⁷⁰, en beantwoordt aan de kenmerken van bepaalde opgesomde instanties (i.h.b. kredietinstellingen, instellingen voor elektronisch geld en betalingsinstellingen).

Indachtig de manier waarop cryptomunten ontstaan, in het handelsverkeer worden gebracht en circuleren, zal de onderneming die de consument de mogelijkheid biedt te betalen in cryptomunten veelal niet voldoen aan haar verplichting ex. art. VI.7/4 WER, nu de meeste (om niet te moeten zeggen bijna alle) cryptomunten niet worden *verstrekt door een betalingsdienstaanbieder*. De vaststelling is niet enkel van belang voor gedecentraliseerde virtuele munten, zoals Bitcoin en Dai, doch tevens voor ‘stablecoins’. Een onderneming die het de consument bijvoorbeeld mogelijk zou maken te betalen in Tether (USDT) voldoet niet aan haar verplichting ex. art. VI.7/4 WER. USDT is een ‘stablecoin’, uitgegeven door Tether Limited in Hong Kong, bedoeld om te fungeren als een digitale dollar. De waarde van 1,00 USDT staat steeds gelijk (of zou steeds gelijk moeten staan) aan 1,00 USD, waarbij de waarde van USDT gedekt wordt door achterliggende activa (USDT is derhalve een ‘asset-backed’ stablecoin).⁷¹ USDT wordt niet uitgegeven door *een betalingsdienstaanbieder als bedoeld in artikel I.9, 2° WER*. Bijgevolg zal de onderneming die het de consument mogelijk maakt om te betalen in USDT sowieso niet voldoen aan de vereisten van art. VI.7/4 WER.

27. Het is echter belangrijk op te merken dat het niet onmogelijk is dat sommige cryptomunten wel worden uitgegeven door betalingsdienstaanbieders. Bij wijze van voorbeeld verwijzen wij naar USD Coin (USDC). USDC is een zogenaamde ‘stablecoin’⁷² waarbij steeds wordt getracht 1,00 USDC gelijk te laten staan aan 1,00 Amerikaanse dollar (USD). USDC wordt verstrekt

---

weergave van waarde die niet door een centrale bank of een overheid wordt uitgegeven of gegarandeerd, die niet noodzakelijk aan een wettelijk vastgestelde valuta is gekoppeld en die niet de juridische status van valuta of geld heeft, maar die door natuurlijke of rechtspersonen als ruilmiddel wordt aanvaard en die elektronisch kan worden overgedragen, opgeslagen en verhandeld”. Deze omschrijvingen van virtuele munten dekt bijzonder veel toepassingen. Bij wijze van voorbeeld kan gedacht worden aan: (I) munten die gebruikt worden om binnen bepaalde games (zoals World of Warcraft) bepaalde items te kopen; (II) ‘digitale tokens’ die bijvoorbeeld gekocht worden op een festival, waar volgens consumptiegoederen mee aangekocht kunnen worden; of (III) cryptomunten zoals Bitcoin.

⁶⁸ MvT, *Parl.St. Kamer*, nr. 55, 2472/001, 22.

⁶⁹ Zie art. I.9, 1° WER.

⁷⁰ Zie art. I.9, 3° WER.

⁷¹ Ter verduidelijking: wanneer 100 USDT gekocht worden, dan zal Tether Limited 100 USD als reserves houden, teneinde de waarde van USDT stabiel te houden, of om tot terugbetaling over te gaan indien nodig. Zie: J. BERGT, “Token as value rights & token offerings and decentralized trading venues”, *Banking- and Financial Market Law Lichtenstein*, 2020, 295.

⁷² Een ‘stablecoin’ is een cryptomunt die ontworpen is om een relatief stabiele prijs te hebben, doorgaans doordat ze gekoppeld is aan een munteenheid (denk aan USDC en Tether), of doordat de waarde gereguleerd wordt door een algoritme (bijvoorbeeld LUNA’s UST).

door het 'Centre-consortium',⁷³ dat een vergunning heeft als instelling voor elektronisch geld in de UK.⁷⁴ Een dergelijke vergunning zorgt ervoor dat het 'Centre-consortium' kwalificeert als een betalingsdienstaanbieder zoals bedoeld in art. I.9, 2° WER. Aldus zou een onderneming die het voor de consument mogelijk maakt te betalen in USDC volgens de letter van de wet voldoen aan de vereiste van art. VI.7/4 WER.

28. Dat een onderneming aan zijn verplichting ex. art. VI.7/4 WER kan voldoen door het de consument mogelijk te maken te betalen met bijvoorbeeld USDC lijkt evenwel niet overeen te stemmen met wat de wetgever voor ogen had. In de memorie van toelichting stelt de wetgever namelijk dat het in het belang is van zowel de onderneming als de consument dat de elektronische betaalmiddelen die ter beschikking worden gesteld voldoende toegankelijk zijn.⁷⁵ Hoewel USDC een 'marketcap' heeft van 54 miljard dollar⁷⁶ kan deze munt, vooralsnog, bezwaarlijk beschouwd worden als een munt die onder consumenten een wijde verspreiding kent. De enige mogelijkheid om cryptomunten, uitgegeven door een betalingsdienstaanbieder, die niet wijd verspreid zijn uit te sluiten van het toepassingsgebied van art. VI.7/4, tweede lid WER, lijkt een wettelijk ingrijpen dat het begrip 'elektronisch betaalmiddel' preciezer (lees: enger) zou omschrijven. Bovendien zorgt de focus van de wetgever op de entiteit die de cryptomunt verstrekt er voor dat van zodra de uitgifte gebeurt door een betalingsdienstaanbieder, de kenmerken van de uitgegeven cryptomunt (bv. veiligheid, snelheid, mate van adoptie, privacy, etc...) geen enkele rol lijken te spelen.

§ 5 Central Bank Digital Currency als elektronisch betaalmiddel ex. art. VI.7/4 WER?

29. Op verschillende plaatsen wordt momenteel nagedacht over de invoering van digitaal centralebankgeld ofwel 'Central Bank Digital Currencies' (CBDCs). Hoewel het nog even wachten is alvorens deze digitale munten het daglicht zullen zien lijkt het ons interessant alvast na te gaan of een onderneming die het voor de consument mogelijk zou maken te betalen in deze digitale munten voldoet aan haar verplichting ex. art. VI.7/4 WER.

30. Op Europees niveau⁷⁷ werkt de Europese Centrale Bank (ECB) op heden aan een project met als doel de opstart van een digitale euro.⁷⁸ De digitale euro kan in essentie begrepen

---

⁷³ Het Centre Consortium is opgericht door Circle en Coinbase. USDC is op heden de op één na grootste stablecoin (de grootste is Tether (USDT), met een 'marketcap' van ruim 66 miljard dollar).

⁷⁴ Financial Conduct Authority E-Money Issuer License, No. 900480.

⁷⁵ MvT, *Parl.St. Kamer*, nr. 55, 2472/001, 20

⁷⁶ Zie <https://coinmarketcap.com/currencies/usd-coin/>, geraadpleegd op 10.08.2022.

⁷⁷ Merk op dat ook buiten Europa wordt nagedacht over de invoering van een digitale munt uitgegeven door centrale banken. Zo doet o.m. ook China sinds 2014 onderzoek naar de invoering van digitale renminbi (ofwel digitale yuan of e-CNY). Op Amerikaans niveau zijn er eveneens plannen voor de ontwikkeling van een digitale munt, uitgegeven door de centrale bank (de 'Federal Reserve') (Board of Governors of the Federal Reserve System, Money and Payments: The U.S. Dollar in the age of Digital Transformation, 2022, <https://www.federalreserve.gov/publications/files/money-and-payments-20220120.pdf>, geraadpleegd op 10.08.2022).

⁷⁸ ECB, Report on a digital euro, 2020, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/Report_on_a_digital_euro~4d7268b458.en.pdf, geraadpleegd op 10.08.2022.

worden als een elektronische vorm van geld, die door het Eurosysteem (de ECB en de nationale centrale banken van het eurogebied) zal worden uitgegeven en waar alle burgers en bedrijven toegang toe hebben.

Of een onderneming die er in de toekomst voor zou opteren om digitale euro's te aanvaarden voldoet aan haar verplichting ex. art. VI. 7/4 WER hangt af van het antwoord op de vraag of het Eurosysteem kwalificeert als een betalingsdienstaanbieder.⁷⁹ Art. I.9, 2°, e) WER schrijft ter zake voor dat o.m. als betalingsdienstaanbieder kwalificeert: “*de Nationale Bank van België en de Europese Centrale Bank, wanneer zij niet handelen in hun hoedanigheid van monetaire of andere publieke autoriteit*”. De Nationale en Europese Centrale banken kunnen derhalve enkel als betalingsdienstaanbieder kwalificeren indien zij op commerciële basis (i.e. niet in de hoedanigheid van publieke autoriteit) betalingsdiensten aanbieden aan betalingsdienstgebruikers.⁸⁰ Dit is logisch omdat zij op dat ogenblik in concurrentie treden met andere betalingsdienstaanbieders.⁸¹

Vermits de ECB bij de uitgifte van (digitale) euro's lijkt te handelen in de hoedanigheid van publieke autoriteit, onder meer omdat de ECB de uitgifte van euro's kan aanwenden in functie van het monetair beleid, zal zij niet kwalificeren als *betalingsdienstaanbieder*. Bijgevolg zal een onderneming die het voor de consument in de toekomst mogelijk zou maken te betalen met een digitale euro, naar de huidige stand van de wetgeving, niet voldoen aan zijn verplichting ex. art. VI.7/4 WER.

31. Indachtig de ratio van de wetgever is het opmerkelijk dat de aanvaarding van beide CBDC's niet zou volstaan om te vallen onder art. VI.7/4 WER, nu aangenomen mag worden dat de digitale euro, eens in circulatie, een wijde verspreiding zal kennen en voldoende veiligheid zal waarborgen voor zowel de consument als de onderneming.

Besluit

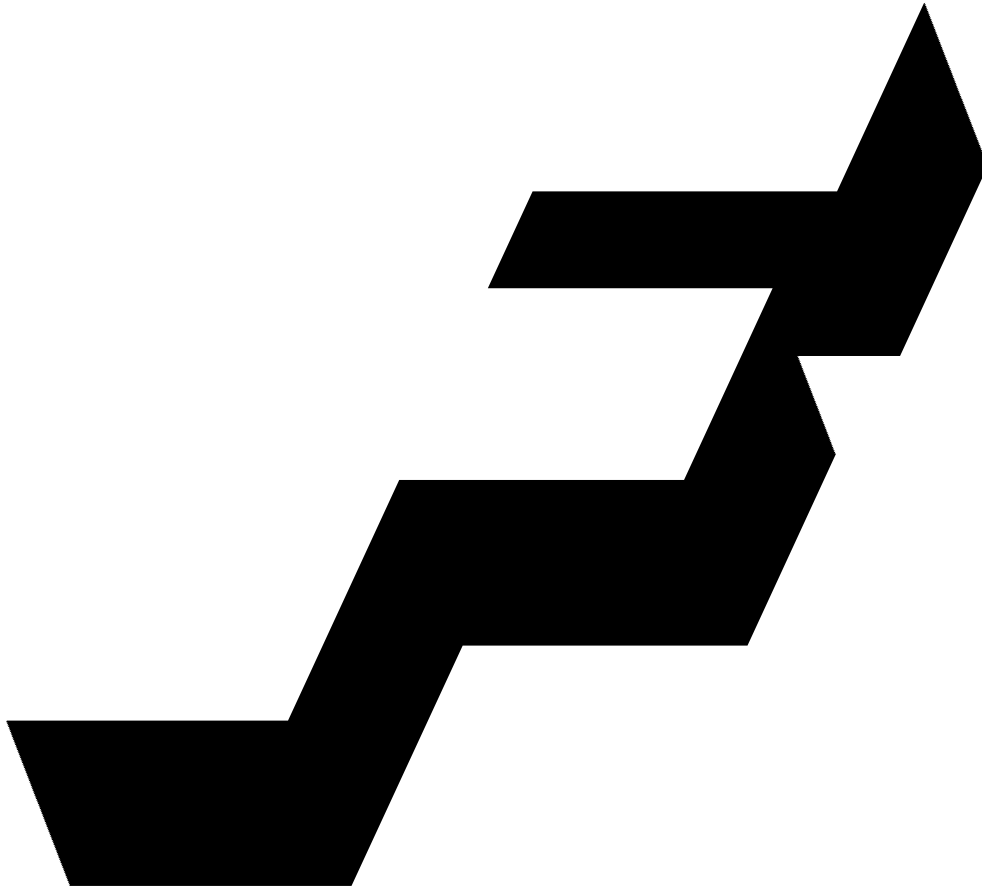
32. Het nieuwe artikel VI.7/4 WER breidt de mogelijkheden om elektronisch te betalen voor consumenten (en onrechtstreeks voor ondernemingen) verder uit, maar houdt geen subjectief recht in voor de consument om in elke onderneming tot een elektronische betaling *met het betaalinstrument waarover hij beschikt* over te gaan. De nieuwe verplichting zal de evolutie naar een maatschappij met *less cash* wellicht verder versterken. Van een *cashless* maatschappij zijn we evenwel nog even verwijderd aangezien cash een (en nog steeds het enige echte) wettig betaalmiddel blijft.

---

⁷⁹ Cf. supra.

⁸⁰ Cf. MvT, *Parl.St. Kamer*, nr. 52, 2179/001, 12: “*In het algemeen kan gesteld worden dat “overheidstaken” uitgeoefend door de bovenvermelde categorieën instellingen in beginsel buiten het toepassingsgebied van de richtlijn en de omzettingwet vallen. Indien daarentegen deze instellingen optreden op commerciële basis en betalingsdiensten aan betalingsdienstgebruikers aanbieden, dienen zij beschouwd te worden als betalingsdienstaanbieders in de zin van deze wet, gezien zij in concurrentie treden met andere aanbieders*”.

⁸¹ MvT, *Parl.St. Kamer*, nr. 52, 2179/001, 12.

The **Financial Law Institute** is a research and teaching unit in the Faculty of Law and Criminology of Ghent University, Belgium. The research activities undertaken within the Institute focus on various issues of company and financial law, including private and public law of banking, capital markets regulation, company law and corporate governance.

The **Working Paper Series**, launched in 1999, aims at promoting the dissemination of the research output of the Financial Law Institute's researchers to the broader academic community. The use and further distribution of the Working Papers is allowed for scientific purposes only. The working papers are provisional.